

II. Rákóci Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Képzési szint:	BA (alapképzés)	Tagozat:	nappali, levelező	Tanév/félév:	2024-2025 III/5.
----------------	--------------------	----------	----------------------	--------------	---------------------

Tantárgyleírás

A tantárgy címe	Anyanyelv-pedagógia
Tanszék	Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék
Képzési program	013 Tanító (BA)
A tantárgy típusa, kreditértéke, óraszám (előadás/szeminárium/önálló munka)	Típus: kötelező Kreditérték: 3 Előadás: 24 Szeminárium/gyakorlat: 12 Laboratóriumi munka: Önálló munka: 54
Tárgyfelelős oktató(k) (név, tudományos fokozat, tudományos cím, e-mail cím)	Hutterer Éva, főiskolai adjunktus e-mail: hutterer.eva@kmf.org.ua
A tantárgy előkövetelményei	Mai magyar nyelv, Gyermekirodalom, Beszédművelés
A tantárgy általános ismertetése, célja, várható eredményei, főbb témakörei	A tantárgy célja: Felkészíteni a leendő pedagógusokat az alsó tagozatos anyanyelv-tanításra, annak érdekében, hogy az anyanyelvi jártasságok, készségek, képességek fejlesztéséhez meg tudják választani a legmegfelelőbb didaktikai módszereket. Mint alapozó tantárgy az <i>Anyanyelvi tantárgypedagógia</i> az anyanyelv tanításához szükséges legfontosabb anyanyelvi és módszertani ismeretek elsajátítását irányozza elő. A tantárgy feladata: - Általános képet adni az anyanyelvtanítás pedagógiájáról. Ismertetni az anyanyelvtanítás legfontosabb módszereit, a szóbeli nyelvhasználat továbbfejlesztését segítő eljárásokat, az írás, helyesírás, fogalmazás, olvasás, szövegértés kialakításának és fejlesztésének folyamatát. - Elsajátíttatni a hallgatókkal a módszerek alkalmazásának elméleti és gyakorlati alapjait, az alsó tagozatos gyermek életkori sajátosságait is ismertetve.

- Felkészíteni a hallgatókat elméleti ismereteik gyakorlati alkalmazására óralátogatásokkal, óraelemzéssel, bemutató órák tartásával.

A tárgy teljesítése révén a hallgatónak

ismernie kell:

- a tanulás folyamatát, beleértve az anyanyelv tanulásáról kialakult legkorszerűbb elméleteket;
- az anyanyelvtanítás alapvető módszereit, azok változását, fejlődési folyamatát és irányát az egyes történelmi korszakokban;
- az egyes módszerek szakszerű értelmezését, értékelését; azoknak a pedagógiai szituációnak megfelelő megválasztását;
- a sajátos nevelési igényű tanulók differenciált fejlesztési lehetőségeit.

képesnek kell lennie:

- a tanítási és nevelési célnak leginkább megfelelő módszer, eljárás megválasztására és annak alkalmazására;
- az elméleti ismeretek gyakorlati megvalósítására, bemutató órák tartására a szemináriumi órákon, a pedagógiai gyakorlat során, a tanítási versenyen és a vizsgatanításon;
- a tanulók anyanyelvi kompetenciáinak megfelelő szintű fejlesztésére, az életkori és egyéni sajátosságokat figyelembe véve.

A nyelvtani ismeretek tanítása és a nyelvhasználat tudatosítása

1. téma: A nyelvtantanítás anyaga és rendszere alsó tagozaton

A nyelvtan tanításának céljai, feladatai és követelményrendszere.

2. téma: A nyelvtan tanításának tudományos alapjai

A nyelvtudományi alapok. A nyelv és a nyelvtan fogalma. A nyelvelírás és a nyelvtan különbsége. A funkcionális nyelvszemlélet. A pszicholingvisztikai alapok.

3. téma: A nyelvtan tanításának története

A görög és római grammatika. A középkori grammatika. A magyarországi nyelvtanok és a nyelvtantanítás a 19. sz. közepéig. Induktív és deduktív nyelvtanok. A jelenlegi nyelvtanok.

4. téma: A nyelvtantanítás módszertani elvei

A tudományosság, a rendszeresség és az érthetőség elve. Az új nyelvtani ismeret tanítása. Az előkészítés. A bemutatás és szemléltetés. Az indukciós anyag

kritériumai. Az elemzés és általánosítás. Az új ismeret nyelvi-logikai megformálása. Szabály és meghatározás. A megszilárdítás módjai.

5. téma: A nyelvtani ismeretek alkalmazása: a gyakorlás módszerei

A nyelvtani gyakorlás általános elvei. A nyelvtani elemzés. A nyelvtani gyakorlás és gyakorlattípusok. Anyanyelvi játékok.

6. téma: A nyelvtani ismeretek ellenőrzése és értékelése
A szóbeli ellenőrzés. Az írásbeli ellenőrzés. Az ellenőrzés, az értékelés és az osztályozás problémái.

A helyesírás-tanítás tantárgy-pedagógiai kérdései

1. téma: A helyesírás-tanítás célja, feladatai, követelményrendszere

A helyesírás-tanítás megítélése. A helyesírás alapelvei. A kiejtés elve. A szóelemzés elve. A hagyomány elve. Az egyszerűsítés elve.

2. téma: A helyesírás-tanítás módszertani elvei

A szilárd nyelvtani alap. Analógia és szabálytanítás. A gyakorlás és a rendszeres ellenőrzés. Tudás és készség. A nevelőtestület egységes eljárása.

3. téma: Az új helyesírási ismeret tanítása

Előkészítés. Az új anyag bemutatása, szemléltetés. Az elemzés és általánosítás. Az új ismeret – szabály – nyelvi-logikai megformálása. Megszilárdítás. A helyesírás tudatosítása és alkalmazása.

4. téma: A helyesírási készség fejlesztése

A helyesírási elemzés. A szóalakok felbontása. A másolás. A tollbamondás. Az emlékezetből írás.

5. téma: A helyesírási hibák javítása és javíttatása

A helyesírási hibák típusai. A téves analógia. A rossz íráskészség. Az önellenőrzés hiánya. A hibák megítélése, a követelményrendszer. A helyesírási hibák nyilvántartásának módjai. Az osztályozás.

Az írásbeli szövegalkotás tanításának tantárgy-pedagógiai kérdései

1. téma: A fogalmazás tanítása

A fogalmazástanítás helye az anyanyelvi nevelésben. A fogalmazás értelmezése. A fogalmazástanítás célja és feladatai.

2. téma: A fogalmazástanítás tudományos alapjai

A pszicholingvisztikai alapok. A nyelvészeti alapok.

	3. téma: A fogalmazástanítás története A logikai-reprodukciós irányzat. A spontaneitás lélektani irányzata. A logikai-stilisztikai irányzat. A kommunikáció-központú fogalmazástanítás. 4. téma: A fogalmazástanítás előkészítése. Fogalmazástechnikai gyakorlatok. Közvetlen és közvetett alapozás. A szöveg mikroszerkezetének gyakorlása. A szöveg makroszerkezetének a gyakorlása. Stílusgyakorlatok. 5. téma: A fogalmazási ismeretek tanítása Az írásbeli szövegalkotás műveleteinek a megtanítása. Szövegszervező és szerkezetalkotó tényezők. A téma, a cselekmény, a cím. Leíró és elbeszélő fogalmazások. 6. téma: A fogalmazástanítás lépései Témaválasztás, anyaggyűjtés, elrendezés, kidolgozás, ellenőrzés. Az írásbeli szövegalkotó tevékenység fejlesztésének módjai. Az írásbeli szövegalkotás önállósítása.
--	---

A tantárgy teljesítésének és értékelésének feltételei

Félévi feladat	Elérhető pontszám	Értékelés szempontjai
1. Tanórai aktivitás	5	- Aktív részvétel a tanóra menetében; - Kérdések, hozzászólások megfogalmazása, - A bemutatott tanórák elemzése, értékelése
2. Az új nyelvtani ismeret tanítása. Óraterv készítése egy konkrét nyelvtani ismeret tanítását bemutató órához (a kárpátaljai magyar iskolákban használt tanterv és tankönyvek alapján). Az óra bemutatása, reflexiók megfogalmazása.	15	- A feladat elvégzésének minősége, a hallgató önállósága; - Az óraterv formai és tartalmi kidolgozottsága; - A témához rendelt célok pontos megfogalmazása és a hozzájuk rendelt feladatok adekvátsága; - Az induktív menetű tanítás lépéseinek megfelelő bemutatása; - Online, interaktív feladatok beépítése az oktatás folyamatába; - Az óra bemutatása, önreflexiók megfogalmazása.
3. A nyelvtani gyakorlás általános elvei. A nyelvtani gyakorlás és gyakorlattípusok. Anyanyelvi játékok. Feladatgyűjtemény összeállítása (min. 10-12 feladta) egy választott nyelvtani témakör gyakorlására, amely igazodik az előző feladat témájához.	10	- A feladat elvégzésének minősége, a hallgató önállósága; - A feladatoknak minden gyakorlattípust szemléltetnie kell, mellyel az adott nyelvtani jelenség gyakorolható, pl. mechanikus gyakorlatok, produktív/alkotó gyakorlatok, nyelvi játékok. A gyűjteménynek minimum 10-12 feladatot és 2 nyelvi játékok kell tartalmaznia. - A feladatoknak igazodni kell gyerekek életkorához, korosztályhoz.
4. Az új helyesírási ismeret	10	- A feladat elvégzésének minősége, a hallgató

tanítása. Az óravázlat részlet készítése, melyben szemléltetik az új helyesírási jelenség tanítás. Mikrotanítás.		önállósága; - A feladat formai és tartalmi kidolgozottsága; - A helyesírás tanítás lépéseinek megfelelő bemutatása; - A feladat bemutatása, önreflexiók megfogalmazása.
5. A helyesírási készség fejlesztését mérő feladattípusok. Helyesírási feladatlap összeállítása 3. és 4. osztály számára.	20	- A feladatlapnak tartalmaznia kell azt az ismeretanyagot, melyet a tanulók az adott tanévben, illetve a korábbi években sajátítottak el. - Minden tanult helyesírási jelenségnek a tananyag-tartalomnak megfelelően arányosan kell megjelenennie a feladatok közt. - Minden helyes megoldás 1-1 pontot ér, vagy lehet súlyozni nehézségüknek megfelelően a feladatokat. - A 3. és 4. osztály feladatlapja (ismétlődő helyesírási jelenség esetén is) más-más szóanyagot kell, hogy tartalmazzon. - A feladatlaphoz javítókulcsot kell készíteni, melyen röviden az értékelési szempontok is megjelennek.
6. A fogalmazástanítás előkészítése. Fogalmazástechnikai gyakorlatok. Feladatlap összeállítása, amely 5 fogalmazástechnika gyakorlatot tartalmaz (pl. címadás, vázlatkészítés, mondatbővítés, stb.)	10	- A feladat elvégzésének minősége, a hallgató önállósága; - A feladatlapnak minimum 5 (különböző) fogalmazástechnikai feladatot kell tartalmaznia; - A feladatlaphoz javítókulcsot kell készíteni, melyen röviden az értékelési szempontok is megjelennek.
7. A kommunikáció-központú fogalmazástanítás. Blogbejegyzés készítése 2-4. osztályos tanulók számára, melynek célja az olvasás iránti érdeklődés felkeltése, az olvasás népszerűsítése.	10	- A kommunikációs szempont érvényesülése; - Az életkori sajátosságok figyelembe vétele; - A célnak megfelelően elrendezett tartalom, a terjedelem; - A kreativitás, önállóság;
8. Szakmai tevékenységekben (anyanyelvi: helyesírási, nyelvhasználati versenyeken) való részvétel	10	- A tantárgy teljesítése során további pontok szerezhetők, vagy valamely feladatrészt kiváltható anyanyelvi versenyeken való önkéntes tevékenységgel, pl. regisztráció, teremfelügyelet, stb.

A hallgatók értékelése 100 pontos rendszerben, az ECTS (európai kreditátviteli és –gyűjtési rendszer) és a nemzeti (ukrajnai) értékelési rendszer elvei alapján történik, melynek alapja a pontgyűjtés a feladatok időben és megfelelő módon való elkészítése által.

Az értékelés rendszere: ECTS és nemzeti rendszer

		Értékelés a nemzeti rendszerben
--	--	---------------------------------

Összpontszám a tanulmányi teljesítmény alapján	Osztályzat az ECTS szerint	vizsga, évfolyammunka, gyakorlat	beszámoló
90–100	A	jeles	megfelelt
82–89	B	jó	
75–81	C		
64–74	D	elégséges	
60–63	E		
35–59	FX	elégtelen, a pótvizsga lehetőségével	nem felelt meg, a pótbeszámoló lehetőségével
0–34	F	elégtelen, a tantárgy újrafelvételének kötelezettségével	nem felelt meg, a tantárgy újrafelvételének kötelezettségével

A szemináriumi órákon nyújtott teljesítmény (prezentáció, bemutató óra, hozzászólás, tanórai aktivitás) – 30 pont.

Önálló munka, önálló felkészülés –40 pont.

Szóbeli vizsga – 30 pont

Összesen – 100 pont.

Azok a hallgatók tehetnek vizsgát, akik az előadásokat és szemináriumi órákat látogatják, teljesítik a szemináriumi órák minimális követelményeit, az önálló feldolgozásra ajánlott feladatokról beszámolnak és teljesítik a megszerezhető pontszámok legalább 60%-át.

A tantárggyal kapcsolatos egyéb tudnivalók, követelmények	
A tantárgy alapvető irodalma és digitális segédanyagok	Adamikné Jászó Anna: Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. Trezor Kiadó, Budapest, 2002. Adamikné J. Anna – Kálmánné Bors Irén – Kernya Róza – H. Tóth István: Az anyanyelvi nevelés módszerei. Általános iskola 1-4. osztály. Trezor Kiadó, Budapest, 2008. Besir Anna – Gasparicsné Kovács Erzsébet – Koós Ildikó: Az anyanyelvi nevelés tantárgy-pedagógiája az alsó tagozaton. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2014. Nagy J. József (szerk.): Anyanyelvi tantárgypedagógia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993. Az anyanyelv-pedagógiával kapcsolatos olvasmányok és források az Interneten Adamikné Jászó Anna (szerk.): A magyar olvasástanítás története. Tankönyvkiadó, Budapest, 1990. Adamikné Jászó Anna (szerk.): A magyar nyelv

	könyve. Trezor Kiadó, Budapest, 1991. Adamikné Jászó Anna: Az írás és olvasás története képekben. OPKM, Budapest, 2001. Balázs Géza – Grétsy László (szerk.): Szójátékos anyanyelvünk. Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból. NKÖM, Budapest, 2001. Bernstein, Basil: Nyelvi szocializáció és oktathatóság. In: Társadalom és nyelv. Szerk.: Papp Mária és Szépe György, Budapest, 1975. Büky Béla: A beszédtanítás pszichológiája. Budapest, 1982. Cs. Czachesz Erzsébet: Olvasás és pedagógia. Mozaik Kiadó, Szeged, 1998. Galgóczi László (szerk.): Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció. Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged, 1999. Mexner Ildikó – Justné Kéri Hedvig: Az olvasástanítás pszichológiai alapjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. Réger Zita: Utak a nyelvhez. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991. Trencsényi Borbála: Anyanyelv és kommunikáció. AKG Kiadó, Budapest, 1995. Wardhaugh, Ronald: Szociolingvisztika. Osiris Kiadó, Budapest, 1995.
--	--